

Adroddiad monitro (Hydref- Rhagfyr 2021): Y Cynllun Preswyllo'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE yng Nghymru

Y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol | 21 Mawrth 2022
Equality and Social Justice Committee | 21 March 2022

Cynnwys

Cyflwyniad	2
1. Cefndir.....	3
2. Ystadegau chwarterol diweddaraf: trosolwg	3
Ceisiadau a ddaeth i law erbyn 31 Rhagfyr.....	3
Ceisiadau a gafodd benderfyniad.....	3
Ceisiadau hwyr.....	3
Canlyniadau llwyddiannus.....	4
3. Canlyniadau: 'sefydlog' neu 'cyn sefydlu'?.....	5
4. Dinasyddion â statws cyn sefydlu: ail gais i aros.....	5
4.1. Trosi statws preswilydd cyn sefydlu yn statws preswilydd sefydlog.....	7
5. Ceisiadau hwyr	7
6. Dim cais.....	8
7. Cyngor a chymorth am ddim gan Lywodraeth Cymru.....	9
8. Gweithgarwch y Pwyllgor: y wybodaeth ddiweddaraf.....	9
Grŵp Cydgysylltu'r Cynllun Preswyllo'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE.....	9
Codi ymwybyddiaeth	10
Wcráin.....	10

Cyflwyniad

Y Cynllun Preswyllo'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE yw cynllun Llywodraeth y DU y mae'n rhaid i ddinasyddion Ewrop wneud cais iddo er mwyn aros yn y DU ar ôl Brexit.

Mae hawliau dinasyddion yn ffurfio rhannau allweddol o gytundebau y daethpwyd iddynt rhwng y DU, yr UE a gwledydd Ewropeaidd eraill fel rhan o Brexit. Mae hawliau dinasyddion Ewrop yn y DU yn cael eu gwarantu gan gytundebau gyda'r UE, Norwy, Gwlad yr Iâ, Liechtenstein a'r Swistir.

Rhaid i Lywodraeth Cymru gadw at y cytundebau hyn ac mae Jane Hutt, Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol Llywodraeth Cymru yn gyfrifol am weithgareddau sy'n ymwneud â'r Cynllun yng Nghymru.

Caiff ystadegau ar y ceisiadau i'r Cynllun eu cofnodi gan Lywodraeth y DU. Cyhoeddir ystadegau lefel uchel yn fisol a chyhoeddir ystadegau manwl, gan gynnwys data lefel Cymru, bob chwarter.

Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno'r canfyddiadau ar gyfer y cyfnod Hydref-Rhagfyr 2021. Darperir adroddiadau chwarterol i'r Pwyllgor i lywio ei waith monitro ar y mater hwn.

1. Cefndir

Yn dilyn ymadawiad y DU â'r UE, rhaid i ddinasyddion Ewrop a oedd yn byw yng Nghymru cyn 31 Rhagfyr 2020 fod wedi gwneud cais i aros erbyn 30 Mehefin 2021.

Mae hyn yn berthnasol i ddinasyddion Aelod-wladwriaethau'r UE, Norwy, Gwlad yr Iâ, Liechtenstein a'r Swistir ond nid dinasyddion Iwerddon, sydd wedi'u heithrio o dan drefniadau ar wahân. Nid yw nifer y dinasyddion o'r gwledydd hyn sy'n byw yn y DU yn hysbys, sy'n golygu nad oes neb yn gwybod faint o geisiadau ddylai fod.

Ers iddo gael ei lansio, mae dros 6.4 miliwn o geisiadau wedi cael eu cyflwyno i'r Cynllun ar gyfer Preswyllo'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE yn y DU. Mae ymgeiswyr llwyddiannus yn cael statws naill ai 'preswyllydd sefydlog' neu 'breswyllydd cyn sefydlu'. Am gefndir, gweler erthygl flaenorol Ymchwil y Senedd ar y mater hwn.

2. Ystadegau chwarterol diweddaraf: trosolwg

Mae'r adroddiad hwn yn ymdrin â'r cyfnod chwarterol rhwng 1 Hydref a 31 Rhagfyr 2021.

Bydd yr ystadegau chwarterol nesaf ar gael ym mis Mai 2022.

Ceisiadau a ddaeth i law erbyn 31 Rhagfyr

Hyd at 31 Rhagfyr, roedd 104,040 o geisiadau o Gymru, gan gynnwys 18,060 o geisiadau ar gyfer y rhai o dan 18 oed, o'u cymharu ag amgangefrif o 95,000 o ddinasyddion cymwys yr oedd angen iddynt wneud cais.

Ceisiadau a gafodd benderfyniad

Cafodd 99,860 o geisiadau eu penderfynu erbyn diwedd 2021 ac fe gyfeirir atynt fel 'ceisiadau a gwblhawyd'.

Ceisiadau hwyr

Mae nifer y ceisiadau hwyr o Gymru wedi cynyddu i 4,200 ar 31 Rhagfyr 2021 o 2,340 ar 31 Rhagfyr.

Mae'r Cynllun yn parhau ar agor i dderbyn ceisiadau hwyr, a ganiateir os oes gan unigolyn sail resymol dros fethu'r dyddiad cau. Mae enghreifftiau'n cynnwys pan fo rhiant wedi methu â gwneud cais ar ran plentyn neu pan fo gan unigolyn gyflwr meddygol difrifol.

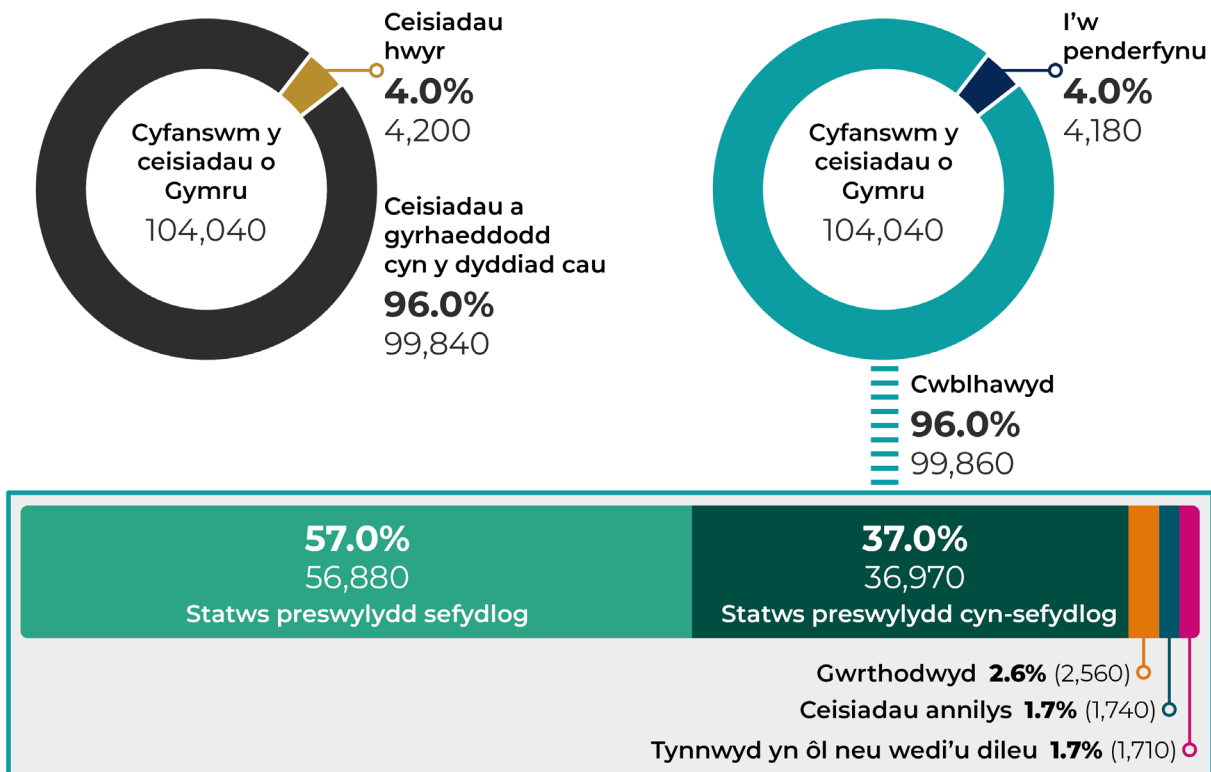
Canlyniadau llwyddiannus

Mae ymgeiswyr llwyddiannus yn cael statws naill ai 'preswlydd sefydlog' neu 'breswlydd cyn sefydlu', a drafodir yn fanylach isod.

Ers i'r Cynllun agor, mae 57.2 y cant o ymgeiswyr wedi cael statws preswlydd sefydlog hyd at 30 Rhagfyr ac mae 37 y cant wedi cael statws preswlydd cyn sefydlu.

Mae ffeithlun Ymchwil y Senedd isod yn dangos canran a nifer y ceisiadau o Gymru. Mae'n dangos a ddaethant i law cyn/ar ôl y dyddiad cau, a gawsant benderfyniad ("a gwblhawyd") ai peidio, a chanlyniad ceisiadau gan ddinasyddion Ewrop yng Nghymru hyd yma.

Ceisiadau i'r Cynllun o Gymru yn ôl dyddiad, ceisiadau a gwblhawyd a chanlyniadau yn ôl canran a nifer:

Ffynhonnell: Ystadegau chwarterol Cynllun Setliad yr UE, Llywodraeth y DU, Rhagfyr 2021

3. Canlyniadau: 'sefydlog' neu 'cyn sefydlu'?

Hyd at 30 Medi, cafodd 57 y cant o'r ceisiadau a gwblhawyd o Gymru (56,880 o geisiadau) statws preswlydd sefydlog. I gael statws preswlydd sefydlog, rhaid bod ymgeisydd wedi byw yn y DU am bum mlynedd heb absenoldeb o fwy na chwe mis, gyda rhai eithriadau. Mae dinasyddion sy'n cael statws sefydlog yn colli eu statws os ydynt yn treulio mwy na phum mlynedd yn olynol y tu allan i'r DU.

Cafodd 37 y cant o'r ceisiadau a gwblhawyd o Gymru (36,970 o geisiadau) statws preswlydd cyn sefydlu. Rhoddir statws preswlydd cyn sefydlu i ddinasyddion Ewrop sydd wedi byw yn y DU am lai na phum mlynedd, ond a gyrhaeddodd y DU cyn 31 Rhagfyr 2020. Mae dinasyddion sy'n cael statws cyn sefydlu yn colli'r statws hwnnw os ydynt yn treulio mwy na dwy flynedd yn olynol y tu allan i'r DU.

Gall dinasyddion sy'n breswylwyr sefydlog a'r rheini sy'n breswylwyr cyn sefydlu fel ei gilydd weithio yn y DU, a gallant gael gafael ar ofal iechyd, addysg ac arian cyhoeddus. At hynny, gallant deithio i mewn ac allan o'r DU a gwneud cais am ddinasyddiaeth. Fodd bynnag, ni all dinasyddion â statws cyn sefydlu ddod ag aelodau o'r teulu i ymuno â hwy.

Adroddir ar geisiadau aflwyddiannus hefyd. O Gymru, cafodd 2.6 y cant eu gwrthod (2,560 o geisiadau a gwblhawyd), cafodd 1.7 y cant eu tynnu yn ôl neu roeddent yn amhendant (1,710 o geisiadau a gwblhawyd), ac roedd 1.7 y cant yn annilys (1,740 o geisiadau a gwblhawyd).

4. Dinasyddion â statws cyn sefydlu: ail gais i aros

Daw statws preswlydd cyn sefydlu i ben ar ôl pum mlynedd, a rhaid ei drosi i statws preswlydd sefydlog drwy wneud ail gais.

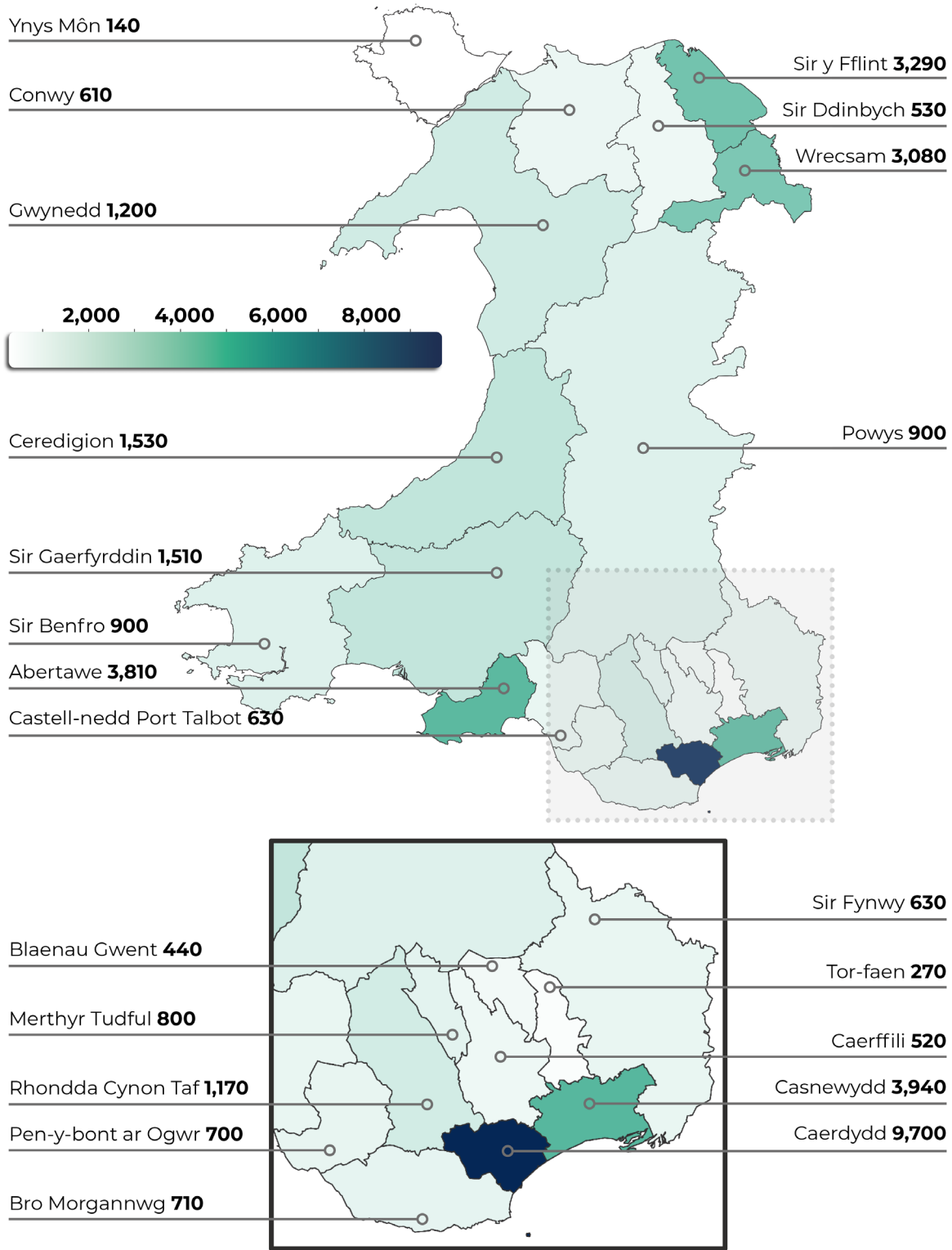
Mae hyn yn golygu y bydd angen i'r 36,970 o ddinasyddion a gafodd statws preswlydd cyn sefydlu ac sydd am aros yng Nghymru y tu hwnt i'r terfyn amser wneud cais eto.

Mae methu ag ailymgeisio yn arwain at golli hawl person i weithio, cael mynediad at dai, addysg a budd-daliadau yn awtomatig, a gallent fod yn agored i gael eu symud o'r DU.

Cred y corff sy'n gyfrifol am fonitro hawliau dinasyddion Ewrop yn y DU, yr Awdurdod Monitro Annibynnol, fod y golled awtomatig hon o hawliau yn anghyfreithlon oherwydd ei fod yn torri cytundebau'r DU gyda'r UE a gwledydd

eraill Ewrop. Ar 14 Rhagfyr, gwnaeth Awdurdod Monitro Annibynnol **gychwyn achos adolygiad barnwrol** yn erbyn Llywodraeth y DU i herio hyn. Nid oes unrhyw wybodaeth bellach wedi cael ei rhyddhau ar hyn o bryd.

Mae'r map isod yn dangos nifer y dinasyddion â statws cyn sefydlu yn **ardal pob awdurdod lleol** yng Nghymru:

4.1. Trosi statws preswlydd cyn sefydlu yn statws preswlydd sefydlog

Mae nifer y rhai sy'n gwneud cais i drosi eu statws preswlydd cyn sefydlu yn statws preswlydd sefydlog wedi cael ei nodi mewn ystadegau ar geisiadau ailadroddus.

Mae ystadegau ar gyfer y DU gyfan yn dangos bod 289,180 o ddinasyddion â statws cyn sefydlu wedi newid i statws sefydlog. Ni ddarperir gwybodaeth fesul gwlad y DU. Mae hyn yn golygu nad ydym yn gwybod faint o geisiadau sydd wedi dod i law gan ddinasyddion â statws cyn sefydlu yng Nghymru sy'n ceisio trosi eu statws.

Gofynnodd y Pwyllgor i Lywodraeth Cymru a oes ganddi ragor o wybodaeth, ond ni ddarparwyd unrhyw wybodaeth.

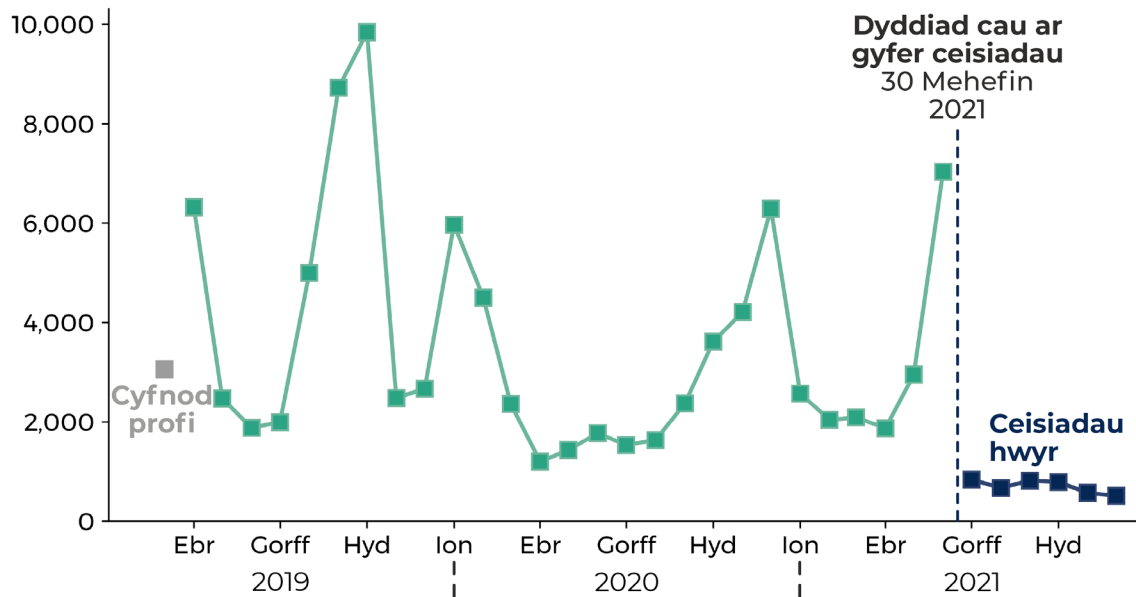
5. Ceisiadau hwyr

Roedd ceisiadau yn parhau i ddod i law ar ôl y dyddiad cau ar gyfer ceisiadau ac adroddir ar y rhain am y tro cyntaf.

Mae nifer y ceisiadau hwyr o Gymru wedi cynyddu i 4,200 ar 31 Rhagfyr 2021 o 2,340 ar 30 Medi. Ym mis Hydref, cafwyd 790 o geisiadau hwyr, ac yna 570 ym mis Tachwedd a 510 ym mis Rhagfyr.

Ym mis Rhagfyr, cafwyd y nifer misol isaf o geisiadau o Gymru ers i'r Cynllun agor ym mis Mawrth 2019, fel y mae'r siart isod yn dangos.

Ceisiadau misol Cynllun Setliad yr UE a ddaeth i law yng Nghymru

Ffynhonnell: Ystadegau chwarterol Llywodraeth y DU ar gyfer Cynllun Setliad yr UE, Rhagfyr 2021

Mae Llywodraeth y DU yn cyngori y bydd ceisiadau hwyr yn cael eu hystyried ar gyfer y rhai sydd â sail resymol am gollir dyddiad cau, er enghraifft rhiant sydd wedi methu â gwneud cais ar ran plentyn neu rywun sydd â chyflwr meddygol difrifol.

Fodd bynnag, mae Llywodraeth y DU wedi addo diogelu hawliau'r rhai sydd â sail resymol dros fethu'r dyddiad cau.

6. Dim cais

Os nad yw unigolyn wedi gwneud cais i'r Cynllun a'i fod yn dod i gysylltiad ag awdurdodau'r DU, bydd yn cael 28 diwrnod o rybudd i wneud cais.

Dywed Llywodraeth y DU na fydd pobl nad ydynt wedi gwneud cais ar ôl y cyfnod rhybudd o 28 diwrnod yn gymwys i gael gwaith, budd-daliadau na gwasanaethau ac ni fyddant yn pasio gwiriadau tenantiaeth.

Efallai y byddant yn atebol am gamau gorfodi, er bod Llywodraeth y DU yn pwysleisio na fydd alltudio yn digwydd yn awtomatig.

Mae cyflogwyr a landlordiaid hefyd angen hysbysu'r Swyddfa Gartref o bobl nad ydynt wedi gwneud cais.

7. Cyngor a chymorth am ddim gan Lywodraeth Cymru

Mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu gwasanaethau cymorth a chyngor am ddim ar gyfer dinasyddion Ewrop a oedd am barhau i fyw yng Nghymru ar ôl Brexit.

Roedd disgwyl y byddai'r gwasanaethau yn dod i ben ddiwedd mis Mawrth 2022, ond cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ar 3 Mawrth 2022 y byddent yn cael eu hymestyn tan o leiaf fis Medi 2022.

8. Gweithgarwch y Pwyllgor: y wybodaeth ddiweddaraf

Ar ôl i'r Pwyllgor ystyried ei ail adroddiad monitro ym mis Ionawr, cytunodd yr Aelodau i:

- gyhoeddi adroddiadau monitro rheolaidd ar hawliau dinasyddion Ewrop yng Nghymru, sydd ar gael ar wefan y Senedd;
- rhannu ei adroddiadau gyda'r Awdurdod Monitro Annibynnol; a
- gofyn am asesiad diweddaraf Llywodraeth Cymru o'r Cynllun Preswyllo'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE yng Nghymru, yn enwedig o ran nifer y dinasyddion yng Nghymru sydd â statws cyn sefydlu sy'n ceisio trosi eu statws.
- i ysgrifennu at Aelodau Seneddol i weld pa waith achos sydd ganddynt sy'n gysylltiedig â'r Cynllun.

Mewn ymateb, mae'r Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol wedi darparu rhagor o fanylion am weithgareddau Llywodraeth Cymru, fel a ganlyn:

Grŵp Cydgysylltu'r Cynllun Preswyllo'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE

Cadarnhaodd y Gweinidog fod ei Grŵp Cydgysylltu, a gadeirir gan Lywodraeth Cymru, yn cynnwys sawl partner allanol sy'n cefnogi dinasyddion i wneud cais i'r Cynllun.

Cytunodd y Grŵp i gais y Pwyllgor i rannu cofnodion ei gyfarfodydd cyhyd ag y bydd y grŵp yn parhau i gyfarfod. Mae'r cofnodion diweddaraf wedi'i darparu ac yn rhoi trosolwg o weithgareddau'r partneriaid allanol canlynol:

Newfields Law, Fforwm Cymdeithas Sifil Cymru, Cyngor ar Bopeth Cymru, Migrant Help, Mind Casnewydd, Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru, TGP Cymru, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Settled, TUC Cymru, y Gymdeithas Frenhinol Pobl Fyddar a'r Prosiect Cyfraith Gyhoeddus.

Codi ymwybyddiaeth

Disgrifiodd y Gweinidog weithgareddau codi ymwybyddiaeth diweddaraf Llywodraeth Cymru. Mae'r rhain yn cynnwys cyfathrebu wedi'i dargedu at ymgeiswyr hwyr.

Wcráin

Fel rhan o'r mesurau a gymerwyd mewn ymateb i ymosodiad Rwsia ar Wcráin, mae'r Prif Weinidog wedi gofyn i Brif Weinidog y DU ymestyn y dyddiad cau ar gyfer trwyddedau teulu o dan y Cynllun. Byddai gwneud hyn yn caniatáu i aelodau teulu dinasyddion Ewropeaidd cymwys ddod i'r DU. Mae'r cynllun i fod i ddod i ben ar 29 Mawrth 2022. Wedi hynny, defnyddir y meini prawf 'sail rhesymol' sy'n berthnasol i ymgeiswyr hwyr.

Mae ystadegau'r Cynllun yn dangos bod 12,480 o lwcraniaid wedi gwneud cais ar gyfer Statws Preswylwyr Sefydlog i Ddinasyddion yr UE hyd at 31 Rhagfyr, a bod 11,160 wedi cael penderfyniad. Ni oes gwybodaeth fesul gwlad y DU ar gael.

Eglurodd y Gweinidog hefyd fod ymestyn y cyngor a chymorth am ddim tan ddiwedd mis Medi yn "yn sicrhau bod gwasanaethau'n gallu darparu cymorth i ddinasyddion, gan gynnwys dinasyddion Wcráin a allai fod yn awyddus i ymuno ag aelodau o'u teulu sydd eisoes yn byw yma yng Nghymru."